

BÖLÜM 12

Ortaokullarda Beden Eğitimi Dersi ve Sportmenlik Davranışları*

Hasan Buğra EKİNCİ¹
Yakup KOÇ²

Beden Eğitimi ve Spor Dersi

İnsanın toplum içinde iyi ilişkiler kurabilmesi, sağlıklı ve dürüst bir şekilde davranış sergilemesi düşünce gelişiminin yanında ruhsal ve bedensel gelişime de bağlıdır. Bedensel olarak sağlıklı olmak insanda “biz” olgusunu geliştirir ve bu kazanım hayatın bütününe etkiler. Beden eğitimi ve spor dersi birbirinden farklı birçok öğrenme alanının yanı sıra öğrencilerin ahlaki ve sosyal gelişimine katkı sağlamasıyla bilinir ve bu alanda epeyce uzun bir geçmişe sahiptir (1).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen beden eğitimi ve spor dersi ortaokullarda zorunlu olarak haftada 2’şer saat okutulmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının amacı ise; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen Türk Millî Eğitimi’nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda öğrencilerin yaşamları boyunca kullanacakları aktif ve sağlıklı hayat becerileri, hareket becerileri, kavramları ve stratejileri ile beraber öz yönetim becerileri, düşünme becerileri ve sosyal becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmalarıdır. Bu amaç doğrultusunda, Beden Eğitimi ve Spor dersini alan öğrencilerin tez konusu ile ilgili aşağıda verilen bazı program çıktılarına ulaşmaları beklenmektedir:

¹ Arş. Gör., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hasan.ekinci@erzincan.edu.tr

² Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, yakupkoc@erzincan.edu.tr

^{*} Bu araştırma; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalında Doç. Dr. Yakup KOÇ danışmanlığında yürütülen Hasan Buğra EKİNCİ’nin “Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Başarı Algıları” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Uluslararası Sportmenlik Birliği tarafından sportmenliği geliştirecek sekiz prensip şöyle açıklanmıştır: Kazandığınızda övünmeyin, takımdaşlarınıza bağlı kalın, sinirlerinize hâkim olun, şiddetten sakının, kurallara itaat edin, kendinizi formda tutun, yenilgide yıkılmayın, sağlıklı bir vücut için açık fikirli ve güçlü ruhlu olun. (40).

Sporun ahlaki ve evrensel olarak kabul görmeyen davranışlarla anılmaması gerekir, çünkü bu gibi davranışlar sportmenlik kavramıyla tezatlık oluşturur. (41). Bununla birlikte gerek saha içinde gerek tribünlerde yaşanan şiddet olayları nedeniyle spor günümüzde ahlaki olmayan davranışlarla anılmaya başlanmıştır. Bu da sporun toplumda dostluk, sevgi, hoşgörü gibi değerlere zarar verdiği şeklinde algılanmasına yol açmıştır (42).

Beden Eğitimi Dersi ve Sportmenlik İlişkisi

Bireyin içinde yaşadığı topluma uyumlu olup onunla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak sağlıklı olması gereklidir. Bu noktada beden eğitimi ve spor bireyin kişilik gelişiminde rol oynamaktadır. Beden eğitimi ve spor dersinde bireyler bütün niteliklerini geliştirme fırsatı bulabilirler. Bu gelişimin ruhsal, fiziksel ve sosyal alanlarda olduğu düşünülmektedir. Beden eğitimi ve spor dersinde karşımıza çıkacak birçok kavramın içinde sportmenlik oldukça önem arz etmektedir. Sportmenlik kavramı, beden eğitimi ve spor dersinin içinde ve hayatın bütününde yer alan bununla birlikte ahlaki değerler içeren bir kavramdır. Yıldırım (43) sportmenlik çalışmalarının, ilkokul ve ortaokul döneminde; beden eğitimi ve spor derslerinde başlatılmasını, geleceğin sporcu, antrenör, spor adamı, hakem, yazar ve seyircisinin bu kitle içinden çıkacak olması bakımından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte KOCY gibi (44) sportmenlik davranışını yaygınlaştırmaya yönelik programlarda; beden eğitimi ve spor dersinde önemli olanın etkinliklere katılmak, eğlenmek vb. olduğunu vurgulayan (görev yönelimli) çalışmalara yer verilmesinin gerekliliği büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Dowling, F. ve Kårhus, S. (2011). An analysis of the ideological work of the discourses of 'fair play' and moral education in perpetuating inequitable gender practices in PETE. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 16(2), 197-211.
2. Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (Ortaokul 5,6,7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara.
3. Pate, R., Corbin, C. ve Pangrazi, B. (1998). Physical activity for young people. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*, 3(3), 1-6.

4. Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutum ölçeği II. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 9-20.
5. National Association for Sport, & Physical Education. (1995). *Moving into the future: National physical education standards: A guide to content and assessment*. McGraw-Hill Humanities, Social Sciences & World Languages..
6. Güven Ö. (2009). *Milli beden eğitimi spor politikası ve altıncı spor şurası*. Türk Yurdu; Nisan (29), 60-65.
7. Orhun, A. (1992). Fair play okul sporunda bir eğitim ilkesidir. *Spor Bilimleri II. Ulusal Kongre Bildirileri*, 20–22 Kasım 1992, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
8. Pehlivan, Z. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2): 49-53.
9. Kaehler, R. (1985). *Moralerziehung im Sportunterricht*. Untersuchung zur Regelpraxis und zum Regelbewusstsein. Frankfurt.
10. Yıldırım, İ. (2002). Fair play kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. 7. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 27–29 Ekim 2002, Antalya.
11. Koç M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 231-256.
12. Balat, G. U. ve Akman, B. (2006). “Lise Öğrencilerinin Psikolojik Durumların Sosyo demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi” *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi* Sayı:13 (1).
13. Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı 2 Sempozyum Dizisi* No: 63, 19-21.
14. Guasch, G. P. (1987). “*Bedensel Değişimler Ve Yabancılaşma Duygusu*”. Çevirmen: Bekir Onur (Editör: Bekir Onur). Ergenlik Psikolojisi. Ankara: Hacettepe – Taş Kitapçılık, ss. 140 – 155.
15. Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Ankara: İmge kitapevi.
16. Steiner, H., Feldman, ve Shirley S. (2008) “*Genel Prensipler ve Özel Problemler*” (Editör: Hans Steiner) Ergen Terapisi içinde, İstanbul: prestij yayınları.
17. Elkind, D. (1987). “*Ergenlikte ben – merkezlik*”. Çeviren: Meral Çileli.(Editör: Bekir Onur). Ergenlik Psikolojisi Ankara: Hacettepe – Taş Kitapçılık. ss. 189 – 197.
18. Tamer, K., & Pulur, A. (2001). *Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri*. Ankara: Kozan Ofset.
19. Küçükahmet, L. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
20. Binbaşıoğlu, C. (1990). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
21. Başer, E. (1986). *Uygulamalı spor psikolojisi: performans sporunda psikolojinin rolü*. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü.
22. Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. (On birinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
23. Erden, M. ve Akman, Y. (2006). *Gelişim Öğrenme-Öğretme*. (On beşinci Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
24. Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde ilköğretim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
25. Arı, R., Üre, Ö. ve Yılmaz, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Konya: Mikro Basım Yayın Dağıtım.
26. Topkaya, G. (2004). *Hareket Beden Eğitimi ve Spor Öğretiminde Öğrenme ve Öğretimin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
27. Aracı, H. (2004). *Öğretmenler ve Öğrenciler için Okullarda Beden Eğitimi*. (ikinci Baskı). Ankara: Bağırhan Yayınevi.
28. Topses, G. (2004). *Ergenlik Döneminde Gelişim. Gelişim ve Öğrenme*. (ikinci Baskı). Ataman, A. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
29. Senemoğlu, N. (2002). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
30. Güven, Ö., (1999) *Türklerde spor kültürü*. Geliştirilmiş 2. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

31. İnal, A. N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
32. Demirci, A. (2008). *İlköğretimde beden eğitimi dersi etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
33. Yıldırım, İ. (1992). Sporda fair play kavramının tarihsel boyutları. *Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri*, 20-22.
34. Toohey, K., & Veal, A. J. (1999). *The Olympic games: a social science perspective*. CABI publishing.
35. Yıldırım, İ. (2004). "Fair-Play": Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 4.3-16.
36. Donuk, B. Şenduran F. S. (2006). *Futbolun anatomisi*. Ötüken Yayınları. S.57- 65.İstanbul.
37. Pehlivan, Z. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2): 49-53.
38. Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1): 96-114.
39. Yapan, H. T. (2007): *Spor Ahlakı*. Gaziantep: Merkez Ofset.
40. Keating, J. W. (2007). *Sportsmanship as a moral category*. In: Morgan WJ, (Editor) *Ethics in Sport*. pp. 141-152. Human Kinetics.
41. Konter, E. (2006). *Spor psikolojisi el kitabı*. Ankara: Nobel Yayınevi.
42. Tanrıverdi, H. (2012). Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8): 1071-1093.
43. Yıldırım, İ. (2002). Fair play kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. 7. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 27-29 Ekim 2002, Antalya.
44. Koç, Y. (2017c). Beden eğitimi dersinde sportmenlik davranışı kazandırmaya yönelik uygulama önerisi: Küçüklerin oyununda centilmenliğin yapılandırılması (KOCY). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 212-227.